

Fryele Kyrka

Här i Fryele fanns redan på 1200-talet en liten kyrka. Den första kände prästen i Fryele hette Geniutus och han skrev 1299 ett testamente där han upplåter ängen Hiutbol och området runtomkring till mark för en kyrka.

Denna tidigaste kyrkan på platsen var 27 meter lång, drygt 8 meter bred och hade ett högt torn på nästan 35 meter!

Efterhand byggdes kyrkan till och om. I mitten av 1500-talet eldhärjades kyrkan och prästgården. Prästgården lärt man brinna ner, medans man satte in alla resurser på att rädda kyrkan, som efter några år var återuppbyggd.

Efter lång tid av ständiga reparationer, inte minst vad gäller kyrktornet, tog man 1782 fram ritningar för en betydande om- och tillbyggnad av kyrkan. Dessa ritningar övergavs och istället beställde församlingen 1786 nya ritningar av arkitekten vid Överintendentsämbetet Thure Wennberg.

På Mikaelidagen 1788 stod den nya kyrkan klar. Ett minne från detta finns i form av en stenplatta i fundamentet, där förutom årtalet 1788 även kung Gustav III's namnchiffer finns. Tornet kom dock på plats först påföljande år. Där hänger i dag två klockor. Lillklockan är från 1656 och storklockan från 1742

Efter ytterligare några år fanns även inredningen på plats, och 1795 invigdes kyrkan av Biskop Olof Wallqvist.

Altaruppsatsen har en altartavla föreställande Jesus i Getsemane, skapad 1795 av Jonas Berggren som främst var verksam som bilhuggare i östra Småland samt på Öland. Eftersom han hade framgångar som provinsiell bildhuggare önskade Berggren 1782 att få bli invald i Konstakademin. Denna önskan gick dock inte i uppfyllelse, sedan bland andra Tobias Sergel och Carl Fredrik Adelcrantz granskat hans arbetsprov och ansett dessa vara för enkla. Trots denna misräkning var Jonas Berggren mycket produktiv ända upp till 80 års ålder.

Altartavlan här i Fryele kyrkan bekostades hur som helst av majoren och riddaren Johan Christoffer von Rohr.

En del inventarier från den tidigare medeltida kyrkan finns bevarade, som kyrkstocken som köptes in 1750. Och den verkar ha varit i bruk emellanåt. År 1815 beslutades "Otidig utgång ur kyrkan bestraffas då det skedd 4de gången med stockstraff".

Predikstolen med fyrsidig korg är tillverkad 1796 av Lars Wennerholm från Svenarum. Han hade innan dess byggt kyrkans läktare, och församlingen var så nöjda med hans arbete att han fick uppdraget med predikstolen. Man var även nöjda med detta arbete, så

nöjda att man utöver arvodet om 50 riksdaler, även beslutade att tillskjuta ytterligare drygt 16 riksdaler.

Redan från början fick alltså den nybyggda kyrkan en orgelläktare, men det dröjde nästan 60 år, till 1863 innan den mekaniska orgeln, byggd av fanjunkaren och amatörorgelbyggaren August Rosenberg i Vadstena kom på plats. Fasaden ritades av Johan Adolf Hawerman. Orgel renoverades och omdisponerades 1955 av den danske orgelbyggaren Frede Aagaard, som då just hade bostad sig i Västergötland.

Dopfunten kan var från tidigt 1200-tal. Den såldes under 1700-talet eller början av 1800-talet till Näsbyholms gods där den tjänade som trädgårdsprydnad, fram till 1931 då den återbördades till kyrkan. Dopfatet är daterat till 1622.

På långhusets södra vägg hänger ett triumfkrucifix från 1200-talet. Korset är från 1930-talet då också krucifixet restaurerades.

En målning på väv föreställande Jesu födelse är skänkt till kyrkan av kyrkoherde Carl Johan Tidander. Målningen renoverades 1974.

Då man hade saknat ett ur i kyrkan fick Johannes Månsson i Ingabo sommaren 1843, mot en ersättning av ett dagsverke, i uppdrag att gå till Anders Petersson

i Ekhult, Nydala med ett brev om beställning av klocka. En beställning som effektuerades samma år!

Källor:

Webb: Värnamo pastorat.

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Pdf: "Fryele kyrka. Kulturhistorisk karakterisering och bedömning". Jönköpings Läns Museum Jonas Haas 2006.

Bok: "Sockenkyrkan i Fryele". Birgit Lindberg 1988.